

BROJ 3 - VELJAČA 1980.

MUZEJSKI VJESNIK

GLASILO MUZEJSKOG DRUŠTVA
SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

MUZEJSKI VJESNIK

**GLASILO MUZEJSKOG DRUŠTVA SJEVEROZAPADNE
HRVATSKE**

(Bjelovar, Čakovec, Čazma, Grabrovnica, Kalinovac, Koprivnica, Križevci, Kutina, Trakošćan, Varaždin, Varaždinske Toplice i Virje)

UREDNIŠTVO

Dragutin Feletar (glavni i odgovorni urednik), Miroslav Klem,
Branko Šimek, Marijan Špoljar i Željko Tomičić

MUZEJSKI VJESNIK izlazi povremeno, a najmanje jednom godišnje. Rukopise ne honoriramo i ne vraćamo. Rukopisi se šalju na adresu: Muzej grada Koprivnice, 43300 Koprivnica, Trg dr. Leandera Brozovića 1. Časopis solidarno financiraju muzeji sjeverozapadne Hrvatske

GRAFIČKA OPREMA

Dragutin Feletar

NAKLADNIK

Muzej grada Koprivnice

ZA NAKLADNIKA

Franjo Horvatić

TISAK

RO »Podravka — Usluge«, OOUR Koprivnička tiskara, 1980.

BROJ 3 — VELJAČA 1980.

KAZALO

1. Dragutin Feletar: Kakva mreža muzeja i zbirki? 1
2. Stjepan Hajduk: Krešimir Filić — borac za istinsku demokratizaciju muzealne djelatnosti 2
3. Tomislav Đurić: Stanje nekih kulturno-povijesnih spomenika u sjeverozapadnoj Hrvatskoj 8
4. Marijan Špoljar: Problemi valorizacije 17
5. Vladimir Kalšan: Prilog raspravama o agrarnim odnosima u Međimurju u vrijeme obitelji Žrinskih 18
6. Martin Matašin: Zavičajni muzej Virje 22
7. Mato Dominiković: Petar Levar: Muzejska zbirka u Kalinovcu 25
8. Luka Hrvatić: O važnosti muzejske zbirke u Kalinovcu 29
9. Mihajlo Bradić: Kako smo stvorili zavičajni muzej u Čazmi 31
10. Zorko Marković: Bilješke o rekognosciranju arheoloških terena oko Koprivnice i Đurđevca 1979. godine 35
11. Željko Demo: Arheološka istraživanja u Kunovec Bregu kod Koprivnice 39
12. Zoran Homen: Lasinjski naseobinski elementi i novi nalazi iz Beketinca 42
13. Dubravka Balen-Letunić: Istraživanje tumula u Goričanu kod Čakovca 1979. godine 49
14. Zorko Marković: Posjet dr. Nadora Kalicza i problem arheološke suradnje kod nas 51
15. Ivan Mirnik: Skupni nalaz srebrnika XVIII. i IX. stoljeća iz Čakovca 53
16. Marina Šimek: Arheologija varaždinskog kraja — bibliografija 59
17. Ljubica Ramušćak: Najnovija istraživanja lončarskog obrta na području Međimurja 69
18. Libuše Kašpar: Najnovija ispitivanja licitarskog obrta u Varaždinu i bližoj okolini 73
19. Josip Fluksi: Preslice — podravska etnografska specifičnost 82
20. Libuše Kašpar: XVI. savjetovanje i XII. skupština etnoloških društava Jugoslavije 88
21. Branimir Šimek: Fotografski materijal u muzeju 89
22. Dragutin Feletar: Izdanja Podravskog zbornika 92
23. Dragutin Feletar: Skupština Muzejskog društva 93

STANJE NEKIH KULTURNO-POVIJESNIH SPOMENIKA U SJEVEROZAPADNOJ HRVATSKOJ

Na području sjeverozapadne Hrvatske nalazi se velik broj spomenika kulture od nacionalnog značaja, koji su raspoređeni po gradovima, selima ili na usamljenim položajima. Mnogi od njih značajni su pored arhitektonskih karakteristika i zbog drugih osobenosti, kao što su povijesni događaji ili ličnosti vezane za njih ili se nalaze u sklopu kakvog vrijednog prirodnog kompleksa.

U kakvom su stanju ti spomenici kulture? Uglavnom u vrlo lošem stanju, a nekima od njih prijeti uništenje. Pođimo redom.

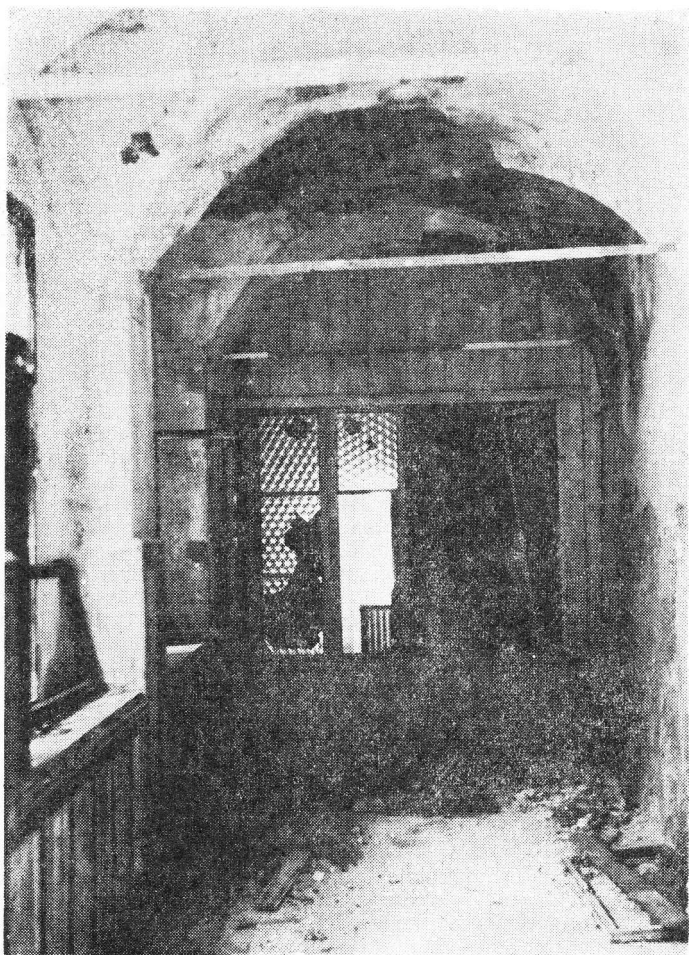
VARAŽDIN

Najvrijedniji spomenik u Varaždinu je Stari grad, izvanredno vrijedna srednjovjekovna utvrda, spomenične kategorije — 0. U toj građevini nalazi se kulturno-povijesna zbirka Gradskog muzeja, kao i uprava muzeja. U ovom objektu još uvijek nije riješeno pitanje električne rasvjete, jer je mreža postavljena samo u nekim dijelovima, tako da nisu moguće posjete u večernjim satima ili bilo kakvo održavanje odgovarajućih priredbi u tom ambijentu. A i postojeća mreža nije najsigurnija. Problem zagrijavanja muzejskih prostorija, odnosno održavanje potrebnih zračnih uvjeta (vlage i sl.) uopće nije riješen, a u posljednje vrijeme došlo je i do pucanja pojedinih nosivih zidova. O svemu tome je obaviješten Regionalni zavod za zaštitu spomenika kulture u Zagrebu. Očekuje se, s obzirom na predstojeću proslavu 800-obljetnice Varaždina (1981. g.), da će se prići saniranju Staroga grada.

Drugi, vrlo ugroženi spomenik kulture u Varaždinu je palača Sermage u kojoj je smještena Galerija slika. Fasada palače je oštećena dok vlaga već dopire do prvoga kata. U ovoj jedinjoj galeriji slika u Varaždinu nije riješen problem grijanja, pa se prostorije ne mogu koristiti u zimskom razdoblju.

Od sakralnih spomenika treba istaći potpuno zapuštenu fasadu pavlinske crkve iz XVII. stoljeća, koja se koristi i u javne kulturno-umjetničke svrhe — izvođenje najrepresntativnijeg programa Varaždinskih baroknih večeri. Nažalost iluminiranje ovog objekta prigodom raznih svečanosti i datuma, još više ističe njenu zapuštenost.

U Varaždinu kao posebna zaštićena cjelina predstavlja i glasovito groblje. Međutim, na groblju se također događaju stvari, koje izmiču ispod kontrole. Riječ je o događaju iz 1979. godine, kada se bez konzultacije ili bilo kakvog dogovora s organima zaštite, otpremio na gradsko smetište spomenik ratnicima iz I. svjetskog rata. Naime, ovaj spomenik postavljen je na zajedničko groblje palih 1914.—1918. g. (što je na obelisku bilo i uklesano), odmah iza I. svjetskog rata. Pokoji upravitelj groblja Haller izabrao je u tu svrhu najstariji spomenik s najstarijeg dijela groblja. Međutim, posljednjih godina, zbog uleknuća terena spomenik na groblju ratnika se nagnuo, ali ga nitko nije pokušao učvrstiti. Krajem 1979. godine »netko« je srušio kameni spomen-obeliks koji je pukao na tri dijela. U radnoj organizaciji »Par-

Slika barbarskog uništavanja Opeke

kovi« koja se brine o groblju taj su spomenik jednostavno otpremili na smetište. Kada se u Gradskom muzeju slučajno saznalo za taj postupak, bilo je kasno. Članovi Muzejskog društva htjeli su dopremiti spomenik sa smetišta, ali je već bio zatrpan novim naslagama otpadaka.

OPEKA— VINICA

Na području Vinice nalazi se velik broj vrijednih spomenika kulture. Od srednjovjekovne utvrde do vrijednih baroknih kurija. Međutim, sve se to odreda nalazi u ruševnom ili predruševnom stanju. U najkritičnijem stanju je dvorac u Opeki, građevina, što se smjestila usred glasovitog arboretuma. To je vrijedan dvorac iz kraja XVII. stoljeća. Gradili su ga Draškovići, a dogradili Bombellesi. Dvorac je prema ocjeni Republičkog zavoda za zaštitu spomenika kulture stavljen u kategoriju II/0. Znači, da ima prilično visoku ocjenu, a s obzirom da je sastavni dio jedinstvenog prirodnog spomenika, stvoreno je jedinstvo spomenika dviju vrsta, što još više daje na značaju cijelom kompleksu. Nažalost sve to nije bilo dovoljno da bi se dvorac zaštitio i on je prepušten rušenju prirode i ljudskih ruku. Čak je nebriga tolika, da se nitko ne može naći, da barem zatvori ulaze u dvorac, kako se ne bi do kraja devastirala njegova unutrašnjost. Željeznim predmetima, razbijaju se predivni kamini, sjekirama se razbijaju tapete i prozori. Krovšte propušta vodu, ruše se stropovi, dvorište je zaraslo i šikara je sakrila ostatke rimskih spomenika u dvorišnom krugu itd. Svaki ljubitelj povijesti, arhitekture upravo se može zgroziti nad slikom koju pruža ovaj dvorac u kojem je još do prije petnaestak godina postojao čački dom vrtlarske škole, a prije dvadesetak godina u dijelu dvorca nalazila se rezidencija za ugledne goste, s obiljem stilskog namještaja i ostalim što je upotpunjavalo jednu bogatu palaču.

Na sličnom »putu« je i palača Patačić u samoj Vinici. Građena je u XVII. stoljeću. U zadnje vrijeme u ovoj dvokatnoj baroknoj palači nalazila se tvornica rublja, koja je sada iseljena pa je dio prostora prazan, a u nekim dijelovima su stanovi. Palača se ne održava i propada. Do nje se nalazi jeđinstveni spomenik u ovom dijelu Hrvatske — sramotni stup, koji je imao ujedno i funkciju mjernog stupa, zvan »Pranger«. Samo je pitanje dana, kada će ovaj stup biti uništen. Nebi li u interesu njegove zaštite bilo prikladnije da se prenese u Gradski muzej u Varaždinu, jer njegovo autothono mjesto ne daje garanciju za očuvanje. Ako se ikada (?) uredi palača i njen okoliš, lako će se »Pranger« vratiti na staro mjesto.

KRIZOVLJAN — GRAD

Na mjestu srednjovjekovne građevine podignut je u XVII. st. također vrijedan dvorac, a oko njega veliki »engleski« park. Dvorac je također zapušten, a njegov korisnik — ZPPK Varaždin koristi ga isključivo za pospremanje vina. Međutim, fasada, krovšte propadaju, dok su prozori uništeni, te kiša i vlaga ruše stropove gornjih katova. Dvorac je zarastao u šipražju, a ni park se ne održava.

BELA

Stari dvorac u Beloj iz 1605. godine također propada. Ništa mu ne pomaže što je ubrojen u spomeničnu kategoriju I. reda. Zidovi i obrambene kule su srušene, a vremenu odoljeva još jedino glavna kula i središnji dio građevine u kojem se nalaze stanovi. Vrijedan park također je zapušten i ne obnavlja se. Do ovog dvorca sagrađen je u XVIII. st. jednokatni barokni dvorac s dvije cilindrične kule. I taj je dvorac prepušten propadanju i napušten je. U materijalima Republičkog zavoda za zaštitu spomenika piše: »Visoke spomeničke kate-

Sadašnji izgled glavnog hodnika u dvorcu Opeka

gorije (misli se na oba dvorca, op. T. Dj.) nalažu društvenoj zajednici da ih sačuva«. Nažalost ova konstatacija i prijedlog od prije 10 godina ostala je samo pusta želja.

KRKANEC

Glasovita Patačićeve kurija u kojoj su nekada članovi glasovite »Pinte«, pretvorili ovu građevinu u središte društvenog života Hrvatske u XVII. st., također je zapuštena. Spomenik II/I kategorije nalazi se u vlasništvu prihvatnih stanara, koji ga slabo održavaju. Park je također uništen. Dovratnik od kamena s grbovima Patačića i Bedekovića iz 1616. g. također je oštećen. Zar zaista pod svaku cijenu ovaj dovratnik mora ostati na građevini, da se i dalje oštećuje ili bi bilo bolje staviti ga na sigurnije mjesto?

SAULOVEC

Ovaj predivni dvorac iz kraja XVIII. stoljeća doživljava također sudbinu Opeke. Oborinske vode uništavaju njegovu unutrašnjost. Već su počele pucati nosive grede stropova, pa se tako već srušio vrijedni kasetirani drveni strop glavne, reprezentativne dvorane. Iako je dvorac u kritičnom stanju, još uvijek se u njegovom bočnom dijelu nalazi gostionica ZPPK Varaždin! Ranije se razmišljalo da se ovaj reprezentativan dvorac sa predivnim perivojem, uz asfaltnu cestu, nadomak Varaždina, pretvori u hotelsko-turističko-lovački objekt, ali se do sada nije ništa učinilo, tako da dvorac i dalje propada.

BISAG

I ovaj srednjovjekovni utvrđeni grad iz XV. stoljeća, pretvoren kasnije u dvorac, sada je ruševina koju svatko primjećuje kada prolazi cestom Varaždin—Zagreb. U javnosti se često širio glas da se dvorac ne može popraviti jer je u privatnom vlasništvu, a ti vlasnici nemaju dovoljno »sluha«. Međutim, u materijalima Republičkog zavoda za zaštitu spomenika kulture piše da je samo gospodarska zgrada privatno vlasništvo, a što se tiče namjene kaže se: »S obzirom na spomeničku važnost ovog nizinskog utvrđenog grada pretvorenog u dvorac, njegove bi ruševine trebalo konzervirati, a park uokolo nje obnoviti. Gospodarskoj zgradi trebalo bi dati namjenu motela koji bi se istovremeno brinuo o ruševini. Budući se ostaci burg-dvorca nalaze na veoma frekventnom putu Zagreb—Varaždin—Grac, taj motel s parkom i ruševinom bio bi veoma atraktivna turistička točka«. Međutim, ne samo da se nije prihvatio u praksi ovaj prijedlog, već se ispred zidina podignula nova gospodarska zgrada i tako do kraja uništio ovaj ambijent i zauvijek onemogućio realizaciju prijedloga o njegovoj revalorizaciji.

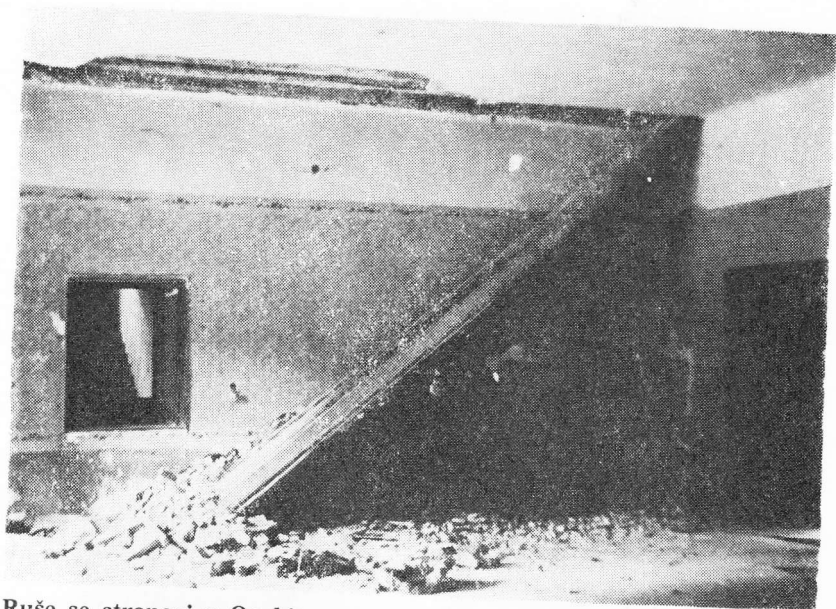
U ovom napisu iznijeti su samo primjeri onih spomenika koji su najviše spomeničke kategorije i koji su najugroženiji. Daleko je veći broj onih, koji su svrstani u nešto nižu kategoriju i nalaze se također u lošem stanju. A riječ je samo o spomenicima kulture koji se nalaze na takvim mjestima, da bi se mogli iskoristiti u razne svrhe, ali one svrhe koje ih neće i dalje uništavati. Slični objekti koji su pretvoreni u turističke, muzejske ili zdravstvene objekte vrlo dobro se održavaju i budućnost im je osigurana. To su dvorci u Maruševcu, Klenovniku, Bajnskim dvorima, Novom Marofu, Trakošćanu, Jalžabetu i Čalincu.

Unutrašnjost dvorca Opeka

Međutim, postoje i drugi vidovi spomeničkog karaktera o kojima bi također trebalo dati prikaz njihovog stanja. A to su srednjovjekovne građevine — utvrde kao što su Bela, Grebengrad, Vinica i dr., te stanje vrijednih i glasovitih »pilova« karakterističnih za ovaj dio Hrvatske.

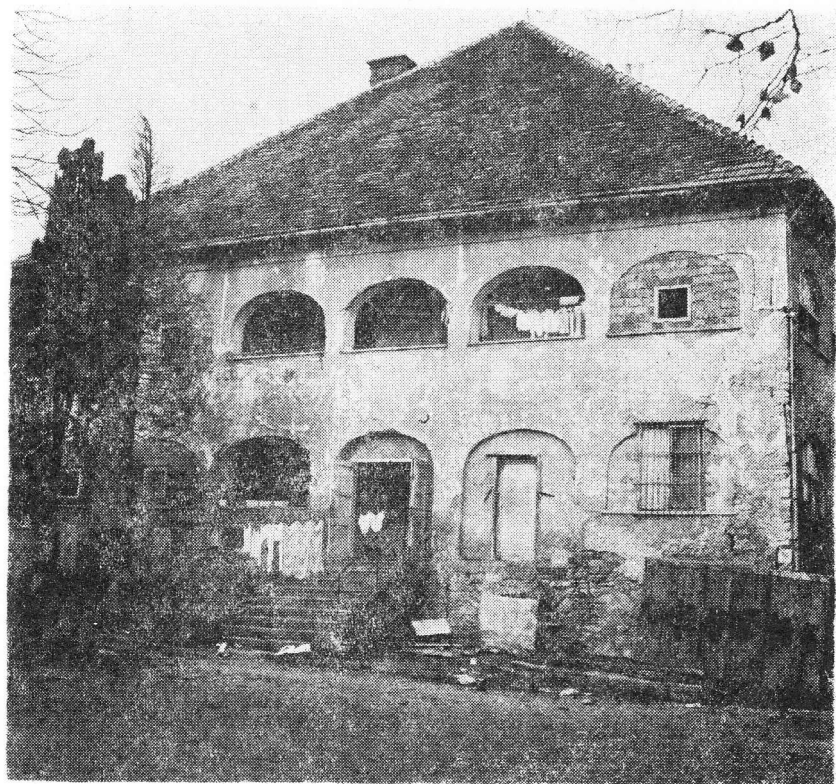

Ruše se stropovi u Opeki

Istina je, da održavanje tolikog broja spomenika iziskuje ogromna materijalna sredstva, koja zajednica ne može u kratkoročnom razdoblju namaknuti. Međutim, postoje načini i preventivne mogućnosti za očuvanje tih objekata u toj mjeri, da mogu koliko-toliko dočekati vrijeme, kada će ih buduće generacije obnoviti. Često se to radi o nekoliko starih milijuna dovoljnih da se »produži život«. Jedan od problema je i nedovoljna popularizacija naših starina o kojoj jako zavisi stvaranje i odgovarajuće klime u društvenim sredinama. Šteta, što nemamo snage da pokrenemo u republičkim okvirima jednu popularno-stručnu ediciju o našoj kulturnoj baštini, poput nekadašnjih »Naše starine«. Jedino su u Splitu krenuli u tom smislu izdavanjem edicije »Kulturna baština«, koja sve više ulazi u kuće Splitskana i Dalmatinaca i pobuđuje njihov interes za svoje spomenike kulture. Ne bi li ovaj primjer mogao potaknuti i druge, da krenu u stvarnu zaštitu svoje i naše baštine?

»Pranger« — jedinstven spomenik u sjeverozapadnoj Hrvatskoj —
mjesto za spremanje otpadaka i smeća

Ovako izgleda palača Patačić u Vinici — vrijedan spomenik naše kulture